

NORGES HØYESTERETT

Den 24. mai 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01101-A, (sak nr. 2012/376), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Ingvild Thorn Nordheim)

mot

A (advokat John Christian Elden)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Noer**: Saken gjelder tiltale for mishandling i nære relasjoner, og spørsmålet er om straffeloven § 219 første ledd kan anvendes i et tilfelle hvor det dreier seg om tre enkeltstående trussel/voldsepisoder.
- (2) I straffesak mot A avsa Fjordane tingrett den 17. november 2010 dom med slik domsslutning:
  - "1. A, født 2. juni 1957, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd første punktum annet straffalternativ (før lovendring med ikrafttreden 1. januar 2006), jf straffeloven § 219 annet ledd jf første ledd (etter lovendring med ikrafttreden 1. januar 2006) til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.
  2. A, født 2. juni 1957, dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale 65 000 – sekstifemtusen – kroner i oppreisningserstatning til B, født 7. oktober 1965.

3. A, født 2. juni 1957, dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale 9 200 – nitusentohundre – kroner i erstatning til B som erstatning for påførte og fremtidige utgifter.
4. A, født 2. juni 1957, dømmes til å betale sakskostnader til Staten med 10 000 – titusen – kroner."

- (3) A anket til Gulating lagmannsrett, som 30. januar 2012 frifant A både for straffekravet og for kravet på oppreisning og erstatning. Dommen ble avsagt under dissens, idet flertallet på fire dommere – de tre fagdommerne og en meddommer – stemte for frifinnelse, mens mindretallet – de øvrige tre meddommerne – stemte for å forkaste anken.
- (4) Påtalemyndigheten har anket til Høyesterett over lovanvendelsen vedrørende domsslutningens punkt 1, frifinnelsen for straffekravet. Det er anført at lagmannsrettens flertall ikke i tilstrekkelig grad har bygget på den lovforståelse at også en eller flere enkelthandlinger under bestemte forutsetninger kan gi grunnlag for domfellelse etter straffeloven § 219, selv om det ikke er etablert et mønster av gjentakende og vedvarende mishandling.
- (5) *Mitt syn på saken*
- (6) Tiltalte og fornærmede giftet seg i 1989 og fikk i løpet av ekteskapet to jenter, født i 1991 og 1994. Ektefellene ble separert høsten 2007, og fornærmede flyttet da til egen bolig. I november 2007 kom hun tilbake til tiltalte og døtrene, men i juni 2008 tok samlivet slutt for godt. Om forholdet mellom ektefellene skriver lagmannsretten:

"Det er tale om eit samliv gjennom om lag 23 år, av denne tida, om lag 19 år som ektemakar. Slik tilhøva i samlivet er forklart frå den tiltalte, den krenkte og vitne, legg lagmannsretten til grunn at tilhøva mellom ektemakane var rimeleg greie fram til sommaren 2004."

- (7) Tiltalebeslutningen gjaldt årene fra 1989 til 2009. For den første del av perioden var tiltalen tatt ut etter tidligere § 219 første ledd første punktum annet straffalternativ. Straffeloven § 219 ble imidlertid endret i 2005, med ikrafttredelse 1. januar 2006, og fra dette tidspunkt av gjelder tiltalen overtredelse av straffeloven § 219 annet ledd, jf. første ledd. Lovendringen har ingen betydning for denne saken. I fortsettelsen henviser jeg derfor bare til den nye bestemmelsen.
- (8) Tiltalebeslutningen omfattet en rekke påståtte overgrep overfor fornærmede. Lagmannsrettens flertall fant imidlertid bare bevist at "den tiltalte ved eitt høve hausten 2007 truga den krenkte og ved to høve, ein gong i 2004 og ein gong hausten i 2007, var valdeleg mot henne". Det første forholdet er av flertallet beskrevet slik:

"Den krenkte og den tiltalte har baa forklart om ei hending i september 2004 i X der det var tale om makt- og valdsbruk. Den krenkte forklarte at ho vart slegen med flat hand i andletet, teken hardt ved hake/hals og kasta rundt. Den tiltalte forklarar at han lyfta den krenkte og bar henne bort frå kjøkenet der ho stod berrfot i glasbrot. Ho var hysterisk og han gav henne eit slag med flat hand i andletet. Den tiltalte sende bod på eit venepar og melde i tillegg frå til Y lensmannskontor om hendinga. Den yngste dottera kom seinare på dagen heim frå skulen og skjøna at det hadde vore ugreie mellom foreldra. Den krenkte reiste ut på dagen til bror sin og var der til ho drog til Æ to dagar

etter. Ut frå det som vitne forklarte om merkjer på den krenkte, er fleirtalet utan tvil komen til at den tiltalte ved det høvet utsette den krenkte for ei kroppskrenking."

- (9) De to andre krenkelsene skjedde høsten 2007, og dreide seg om vold og trusler. Lagmannsrettens flertall beskriver det første forholdet slik:

"Den krenkte har forklart at ho ved eit høve i heimen i hausten 2007 vart truga og at den tiltalte slo oppe på stolryggen ved sida av hovudet hennar med ei vassflaske og ein treljosestake. Treljosestaken brotna av slaga mot stolryggen. Den krenkte var så redd at ho mista vatnet der ho sat. Den tiltalte forklarte at han ikkje har kjennskap til denne hendinga. Den yngste jenta forklarte at ho vakna av bråket og gjekk ned til foreldra i stova der mora sat i faren si morgonkåpe, gret og var livredd. Jenta forklarte at ho hugsar at treljosestaken var knekt og at mora hadde eit raudleg merkje på eine sida ved overgangen bryst/skulder. Jenta meinte at denne hendinga var på same dagen som hendinga i Z 24. november 2007. Fleirtalet er utan tvil komen til at den tiltalte ved det høve truga den krenkte. ..."

- (10) Om det andre overgrepet heter det i lagmannsrettens dom:

"Både den krenkte og den tiltalte har forklart om ei hending i Z 24. november 2007. Den krenkte forklarte at ho vart slengt opp mot ein vegg, han slo henne i andletet med flat hand, braut armen hennar bak på ryggen og at han pressa henne med underarmen mot hennar brystparti. I bilen heim sleit den tiltalte den krenkte i håret. Den tiltalte forklarte at han fekk eit slag over nakken og reagerte med å ta hardt i den krenkte og slenge henne mot veggen. På grunnlag av forklaringar frå den yngste jenta og ein arbeidskollega til den krenkte som vart tilkalla, samanhalde med opplysningar om merkene som er omtale i lækjarfråsegn 24. november 2007, er fleirtalet utan tvil komen til at den tiltalte ved det høvet handla slik den krenkte har forklart."

- (11) Lagmannsrettens flertall konkluderte med at tiltalte måtte frifinnes for overtredelse av § 219 første og annet ledd, i hovedsak under henvisning til at hendelsene ikke var ledd i noe volds- og trusselregime fra tiltaltes side. Spørsmålet er om lagmannsrettens flertall ved denne vurderingen anvendte loven feil, ved at flertallet ikke i tilstrekkelig grad så hen til at straffeloven § 219 også kan ramme enkeltstående mishandlingstilfelle dersom disse er alvorlige nok.
- (12) Straffeloven § 219 første ledd rammer "den som ved å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenke, grovt eller gjentatt mishandler" noen nærstående. Annet ledd får anvendelse dersom "mishandlingen er grov eller fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse".
- (13) Kjerneområdet for bestemmelsen er ifølge forarbeidene "den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen av den nærstående", jf. Ot.prp. nr. 113 (2004–2005) side 37. Det er "det sammenhengende og vedvarende handlingsmønsteret til gjerningspersonen" som bestemmelsen primært er myntet på, jf. proposisjonen side 46.
- (14) Også enkeltstående handlinger kan imidlertid utgjøre mishandling etter § 219 første ledd, forutsatt at krenkelsen er tilstrekkelig grov. Ved vurderingen skal det "foruten handlingens objektive grovhet legges vekt på om den var egnet til å skape frykt for nye krenkelser", jf. proposisjonen side 45. I Rt. 2011 side 34 avsnitt 21 oppsummerer førstvoterende rettstilstanden slik:

"Kjerneområdet for straffeloven § 219 er altså der det har skjedd en vedvarende og gjentakende mishandling av en nærstående. Er det ikke etablert et slikt mønster, forutsettes det at det må foreligge en eller flere kvalifiserte enkelthandlinger som kan

danne grunnlag for frykt hos fornærmede for den typen mønster som ligger i kjerneområdet for bestemmelsen."

- (15) Saken gjaldt riktignok anvendelsesområdet for § 219 annet ledd, men også etter første ledd må dette være det rettslige utgangspunktet ved vurderingen.
- (16) Det er etter dette på det rene at ikke ethvert tilfelle av voldsanvendelse og trusler mv. mellom nærstående omfattes av § 219. Jeg viser til proposisjonen side 40, hvor departementet uttaler at "[d]et er særlig det relasjonelle aspektet som gjør at handlingen bør føres inn under et eget straffebud mot vold i nære relasjoner". Det pekes på frykten for nye overgrep som et element ved familievold som var trukket fram under høringen. Dette innebærer at dersom krenkelsen eller krenkelsene har karakter av isolerte enkeltepisodes, som ikke har en slik kvalifisert karakter eller sammenheng at de gir grunnlag for frykt hos fornærmede for et slikt handlingsmønster som ligger i kjerneområdet for bestemmelsen, er det de ordinære straffebestemmelser om legemskrenkelser mv. som får anvendelse.
- (17) Dette bringer meg over til lagmannsrettens lovanvendelse i saken her. Lagmannsrettens flertall fant som nevnt bevist at tiltalte hadde vært voldelig mot fornærmede to ganger, i 2004 og 2007, og fremsatt trusler én gang, i 2007. Som utgangspunkt for vurderingen av om § 219 første ledd fikk anvendelse på forholdene, uttaler lagmannsretten at vold og trusler som ikke er del av et gjennomgående opplegg, faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde:

"Lagmannsretten legg til grunn at for å kunna domfellast for brot på straffelova § 219, må det liggja føre valds-/maktbruk, trugsmål og/eller anna krenkjande framferd mot ein ektemake meir som eit gjennomgåande opplegg frå den andre ektemaken si side. I rettspraksis vert slike opplegg omtala som 'regime' preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold, jf Rt-2010-129 avsnitt 21. Einstaka tilfelle av valdsbruk eller trugsmål som ikkje kan seiast å vera ein del av eit gjennomgåande opplegg, fell utafør nedslagsfeltet for straffelova § 219 og må vurderast i høve til andre straffebod."

- (18) Jeg er enig med aktor i at lagmannsrettens flertall her har beskrevet utgangspunktet for den rettslige vurderingen for snevert. Selv om kjerneområdet for bestemmelsen er den vedvarende mishandling og den utrygghet og redsel som et slikt gjennomgående handlingsmønster hos tiltalte gir opphav til, kan som nevnt også enkeltstående tilfelle av vold og trusler rammes under visse forutsetninger.
- (19) Selv om flertallets beskrivelse av den generelle normen er upresis, har imidlertid flertallets konkrete rettsanvendelse ikke nødvendigvis blitt uriktig. Det dreide seg her om tre adskilte forhold, og selv om krenkelsene åpenbart må ha vært skremmende, er det ikke snakk om den mest alvorlige mishandling. Det gikk relativt lang tid mellom første forhold og de to neste, og lagmannsrettens flertall fant ikke bevis for krenkende adferd fra tiltaltes side i perioden mellom eller etter disse hendelsene. Dette gjaldt for eksempel påstander om at tiltalte hadde nektet ektefellen mat og penger og kommet med trusler mot henne. For disse forholdenes del konkluderer flertallet gjennomgående med at tiltalte "ikkje utsette ektemaken for ei krenking". Flertallet la videre til grunn at ekteskapet var turbulent, med mye kranling og trusler fra begge to:

"Ut frå forklaringane frå den tiltalte og den krenkte saman med forklaringane frå jenta, legg fleirtalet til grunn at ektemakane under samlivet kranгла mykje og høglytt. Kranling vart oftast utløyst av merknader kring småting og bå foreldra var like gode."

Dei b e nytta banning og ukvemsord mot kvarandre d a dei krangla. Utsegner av typen 'det skal du f a angra p a' vart brukt b e vegar.'

- (20) Flertallet konkluderer med at de tre krenkelsene ikke kan "seiast   vera ein del av eit gjennomg aande mønster der den tiltalte var valdeleg mot, truga, krenkte eller kontrollerte den krenkte". Jeg forst ar dette slik – lest i sammenheng med votumet for øvrig – at flertallet har vurdert og kommet til at handlingene ikke hadde en slik grovhet eller en slik sammenheng med preg av mishandling at det ga grunnlag for en tilv erelse preget av frykt og usikkerhet hos fornærmede. Dette inneb erer, som nevnt, at lagmannsretten ikke nødvendigvis har foretatt en feil rettsanvendelse på dette punkt. Etter min mening gir imidlertid ikke flertallets domsgrunner tilstrekkelig grunnlag til   avgjøre om rettsanvendelsen er riktig: Med utgangspunkt i at enkeltstående krenkelser etter omstendighetene kan rammes av straffeloven   219, burde lagmannsrettens domsgrunner ha vært mer utfyllende med hensyn til de faktiske forhold og grunnlaget for flertallets konklusjon om at   219 ikke fikk anvendelse. Det er imidlertid ikke anket over mangelfulle domsgrunner, og jeg finner, slik saken ligger an, ikke grunn til   gå nærmere inn på om dommen bør oppheves på dette grunnlag, jf. straffeprosessloven   342 annet ledd nr. 4, jf.   343 annet ledd nr. 8.
- (21) Ut fra det faktum lagmannsrettens flertall fant bevist, skulle lagmannsretten ha vurdert om krenkelsene begått i 2007 kunne rammes av andre straffebestemmelser. Jeg viser til Matningsdal i Jussens Venner 2002 side 89–132 på side 121–122 med henvisninger til Høyesteretts praksis. Det er imidlertid ikke anket over denne saksbehandlingsfeilen, og det er derfor ikke foranledning til   gå inn på dette, som i tilfelle ville ha vært en endring til tiltaltes ugunst, jf. straffeprosessloven   342 annet ledd nr. 3.
- (22) Anken må etter dette forkastes.
- (23) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (24) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (25) Dommer **Webster:** Likeså.
- (26) Dommer **Bull:** Likeså.
- (27) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: